

Niqab

Fərz yoxsa Sünnə?

Hazırladı: əz-Zubeyr

Risaləmi 3 hissəyə böldüm:

- 1- Niqabın hökmü haqqında alimlərin əsaslandıqları səhih dəlillər
- 2- Şeyx Albaninin “Cilbəbul-Məra” –kitabındakı ictihadi fikirlərinə qısa nəzər
- 3- Niqabın sünnə olması haqda gətirilən dəlillər və onlara tutarlı cavab

1- Niqabın hökmü haqqında alimlərin əsaslandıqları səhih dəlillər

Qadının çölə çıxdıqda üzünü örtməsinə dair müsəlmanların ittifaq etdikləri nəql edilmişdir. (Neylul Əutar, 6/144)

Bütün alimlər Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrinin (Allah onlardan razı olsun) naməhrəmə qarşı üzlərinin örtmələrinin vacib olduğuna dair ittifaq etmişdirlər.

Qadi İyəd (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: “Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrinin üzlərini və əllərini örtmələrinin fərz, açmaqlarının isə haram olduğuna dair heç bir ixtilaf yoxdur.” (İbn Həcər, Fəthul Bəri, 8/391; Albani, Cilbəbul Məra, səh. 106)

Uca Allah buyurur: “Ey Peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına və möminlərin qadınlarına de ki, naməhrəm yanında çarşabları ilə örtünsünlər. Bu onların tanınması və onlara əziyyət verilməməsi üçün daha münasibdir. Allah Bağışlayandır, Rəhmlidir. (Əhzab surəsi, 59)”

Bu ayədə qadınlara cilbəbi üstlərinə salaraq onunla örtünmələri əmr edilmişdir. Cilbəbi üstə salmaq isə - üz ilə birlikdə bütün vücudu örtmək deməkdir.

Cilbəb – Abdullah ibn Məsud, Ubeydə əs-Salmani, Qatadə, Həsənül Basri, Səid ibnul Cubeyr, İbrahim ən-Nəxai, Atə əl-Xorasani və s. səhabə və tabiirlərə görə - hicabın (baş örtüsünün) üstündən örtülən əba deməkdir.

İfk hadisəsi əsnasında Səufan ibn Muəttəlin (Allah ondan razı olsun) Aişəni (Allah ondan razı olsun) görməsini Aişə belə nəql edir: “Səufanın istircə-sına (İnnə lilləhi və İnnə ileyhi raciun – Biz Allaha məxsusuq, Ona da qayıdacağıq!-deməsinə) oyandım və dərhal üzümü cilbəbimlə örtdüm!” (Buxari, Səhih, 4750)

Hicab əmri ilə Cilbəb əmri bir-biri ilə əlaqəli olan iki əmrdir. Hicab ayəsi Əhzab surəsi, 53-cü ayədir:

- Peyğəmbərin zövcələrindən bir şey istədikdə, pərdə arxasından istəyin. Bu həm sizin qəlbinizə, həm də onların qəlbinə daha çox saflıq gətirər.

Alimlər bu ayənin üz də daxil olmaqla - tam örtünmək olduğuna dair ittifaq etmişlər. Bu əmr möminlərin analarına aid olduğu kimi, müsəlman qadınlara da şamildir. Cilbəb əmri isə Əhzab surəsi, 59-cu ayədədir:

- “Ey Peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına və möminlərin qadınlarına de ki, naməhrəm yanında çarşabları ilə örtünsünlər. Bu onların tanınması və onlara əziyyət verilməməsi üçün daha münasibdir. Allah Bağışlayandır, Rəhmlidir.”

Mubərək Furi (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: “Elə bir müfəssir (təfsirçi alim) tanımırıq ki, bu ayənin üzü örtməyi vacib etdiyini söyləməsin.” (İbrazul Həq, səh. 43)

Şeyxul İsləm İbn Teymiyyə (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: “Hicab ayəsi nazil olmadan qabaq qadınlar cilbəbsiz gəzərdi. Əllərini və üzlərini kişilər görərdi. O vaxt üz və əlləri açmaq caiz olduğu üçün, kişilərin onlara baxması da caiz idi. Allah (subhənəhu və təalə) hicab ayəsini (Əhzab, 59) endirdikdə qadınlar kişilərə qarşı (əl və üzləri də daxil olmaqla) örtündülər.” (Məcmuul Fətava, 22/110; Qurtubi, Təfsir, 14/243-244)

Bu ayə nazil olduqda səhabələr üzün örtülməsinin vacib olduğunu anladılar. Ummu Sələmə (Allah ondan razı olsun) buyurur: “Bu ayə (Əhzab, 59) nazil olduqda Ənsar qadınlar başlarına qarğa qonmuş kimi sükuta daldılar, üzlərində qara örtük vardı.” (Əbi Davud, 4101; Beyhəqi, 2/234, 7/88; Əhməd, 6/30; Həkim, 2/397; Abdurrazzaq, Təfsir, 2/101; İbn Əbi Hətim, 10/3154; Təbəri, 22/29; İbn Kəsir, 6/482)

Aişə anamız (Allah ondan razı olsun) buyurur: “İlk mühacir qadınlara Allah rəhmət etsin. “Ey Peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına və möminlərin qadınlarına de... Əhzab surəsi, 59” – ayəsi nazil olduqda, paltarlarından bir parça kəsib üzlərini örttdülər.” (Buxari, 4759; Əbi Davud, 4102; Təbəri, 18/94; Beyhəqi, 7/88; Həkim, 2/431, 4/216; Fəthul Bəri, 8/490)

İbn Həcər bu hədisin şərhində demişdir: “فاختمرن” – üzlərini örttdülər deməkdir. Bunun forması - örtüyün başa qoyulub sağ tərəfinin sol çiyinə atılaraq üzün örtülməsidir. (Fəthul-Bəri, 8/489)

Rəsulullahdan (Ona Allahın salavat və salamı olsun) “Bizdən kimsə cilbəb tapmasa nə etsin?” – deyə soruşulduqda, o belə cavab verdi: “Ona (din) bacısı öz cilbəbini geydirsin.” (Səhihdir, Buxari, Heyz, 23; Muslim, İydeyn, 10; Əbi Davud, 1136; Nəsai,

3/180; İbn Məcə, 1308; Fəthul Bəri, 1/459; Əhməd, 4/84; Darimi, Salət, 223; Tirmizi, Cumuə, 36; Albani, əs-Sahihə, 2/152)

Şeyx Useymin bu hədisi zikr edərək buyurur: “Bu hədis səhabə qadınların yalnız cilbəblə çölə çıxdıqlarına, cilbəbi olmadıqda da çölə çıxmadıqlarına dəlildir.

Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) cilbək geyməyi əmr etməsi də, üzü örtmənin fərqliyinə dəlalət edir.” (Şeyx Useymin, Risalətul Hicəb - kitabı)

Həmçinin Peyğəmbər (Ona Allahın salavat və salamı olsun) ihramda ikən qadınlara əlcək geyməyi və üzü örtməyi qadağan etmişdir. (Səhihdir, Buxari, 3/146; Muslim, 2012; Əbi Davud, 1827; Tirmizi, 763; Nəsai, 2616; İbn Məcə, 2920; Əhməd, 4252; Darimi, 1730; Məlik, 730)

Bu hədis dəlildir ki, həccdən qeyri bir vaxtda səhabə qadınlar əlcək geyir və niqab taxırdılar.

Aişənin (Allah ondan razı olsun) yanına üzü örtüklü, fəqət örtüyün incə olmasından dolayı üzü görünən bir qadın gəldi. Aişə (Allah ondan razı olsun) o örtüyü cırdı və dedi: “Allahın Nur surəsində nə nazil etdiyindən xəbərin yoxdurmu?” Sonra öz üz örtüyünü ona geydirdi. (Beyhəqi, 2/235; Muvatta, 1625; İbn Səad, 8/71-72; İbn AbdilBərr, əl-İstizkər, 1690; Şərhus-Sunnə, 6/24; Albani, Cilbəbul Məra, səh. 126)

Aişə (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, Biz Rəsulullahın (Ona Allahın salavat və salamı olsun) yanında ehramlı ikən, yanımdan minikli həcc edənlər keçdikdə hamımız örtüyümüzü başdan üzümüzə endirirdik. Miniklilər keçdikdə isə yenidən açardıq. (Əbi Davud, 1833; İbn Məcə, 2935; İbn Səad, 8/71)

Şeyx Useymin bu hədisi zikr edərək buyurur: “Cümhur alimə görə, qadının ehramda üzünü açması fərzdır. Fərz olan hökmə də, anacq digər fərz olan bir hökm qarşı gəlir. Əgər qadının naməhrəm yanında hicaba bürünüb, (üzü) örtməsi fərz olmasaydı, ehramda ikən üzlərini açaraq fərzi tərک etməsi caiz olmazdı. Necə ki, Allah rəsulu (Ona Allahın salavat və salamı olsun) buyurur: “Ehramlı qadınlar üzlərini örtməz və əllərinə əlcək geyməzlər.” (Buxari və Muslim) Şeyxul İslam İbn Teymiyyə (Allah ona rəhmət etsin) demişdir: “Bu hədis, niqabın və əlcəyin ehramlı olmayan qadınlara məlum olduğundan xəbər verir. Bu da, onların (ehramlı olmayan qadınların) üz və əllərini örtmələrini vacib edir.” (Şeyx Useymin, Risalətul Hicəb - kitabı)

Humeyd ibn Abdullah anasından belə dediyini rəvayət etmişdir: “Aişənin (Allah ondan razı olsun) üzərində tünd qara rəngli cilbək olduğunu gördüm.” (İbn Səad, 8/71, 73; İbn Əbi Şeybə, 5/160)

Asim rəvayət edir ki, **Biz Həfsə binti Sirinin yanına gələrkən örtüyü ilə üzünü və gözünü bağlayardı. Biz ona dedik: “Allah sənə rəhm etsin. Məgər Uca Allah “Ərə getməkdən ümidini üzmüş yaşlı qadınlara ayıb yerlərini göstərmədən hicablarını soyunmasında günah yoxdur.” (Nur surəsi, 60)”** buyurmadımı? Burada qəsd edilən ciltbəblərdir. Həfsə dedi: **“(Ayənin) Ardında nə buyurur?”** Biz ayənin davamını oxuyaraq dedik: **“Lakin bunu etməmək onlar üçün daha xeyirlidir.”** Həfsə dedi: **“Bax hicabı isbat edən (hökm) məhz budur!”** (Beyhəqi, 7/93; Albani, Cilbəbul Məra, səh. 110)

Muhəmməd ibn Sirin (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: **“Mən Ubeydədən (Allah ondan razı olsun) bu ayə haqqında soruşdum. Ubeydə bütün bədəni örtən bir örtüyü qaldırıb, başını qaşlarına qədər üzü də daxil olmaqla təməmiylə örtüdü.”** (Təbəri, 20/325; İbn Əbi Hətim, 10/3154; İbn Kəsir, 6/482; İsnadı səhihdir. Səhih Məuquf)

Təbəri Əli Əbu Salihdən, o Müaviyə ibnüs-Salihdən, o da Əli ibn Əbi Talhədən İbn Abbasın (Allah hər ikisindən razı olsun) belə dediyini rəvayət edir: **“Allah (subhənəhu və təalə) mömin qadınlara – ehtiyaclarından dolayı evlərindən çıxarkən başlarının üstündən salacaqları örtüklə üzlərini örtmələrini və yalnız bir gözlərini açmaqlarını əmr etmişdir.”** (Təbəri, 20/324; İbn Əbu Hətim, 10/3153; İbn Kəsir, 6/481; Şəukəni, Fəthul-Qadir, 6/82; İsnadı həsəndir. Səhih Məuquf)

Şeyx Useymin (Allah ona rəhmət etsin) bu rəvayəti zikr etdikdən sonra buyurur: **“Səhabənin (İbn Abbasın) təfsiri huccətdir. Hətta bəzi alimlər demişlər: “Səhabənin təfsiri Peyğəmbərə (Ona Allahın salavat və salamı olsun) nisbət edilən mərfu hökmündədir. Abdullah ibn Abbasın: “yalnız bir gözlərini açmaqlarını əmr etmişdir.”- sözünə gəldikdə, buna izn verilmə səbəbi qadının yola baxmaq zərurəti və ehtiyacından dolayıdır. Əgər buna da gərək olmazsa, o zaman həmin bir gözünü də göstərməsinə lüzum yoxdur.”** (Şeyx Useymin, Risalətul Hicab - kitabı)

Əli ibn Əbi Talhənin İbn Abbasdan eşitmədiyi fərz edilərək isnadına etiraz edilmişdir. Lakin Mucəhid və İkrimə (Allah onlara rəhmət etsin) yolu ilə İbn Abbasdan bu rəvayət sabit olmuşdur ki, bu iki ravi etibarlı rəvayətlərdir. Həmçinin isnadda Abdullah ibnüs-Salih var. İmam Buxari onun Muaviyə ibnüs-Salih – Əli ibn Əbi Talhə - İbn Abbas yolu ilə rəvayət edilən səhifəsinə etimad etmişdir. Abdul-Məlik ibn Şueyb, ibn Məin və bir qrup onun etibarlı olduğunu söyləmişdir. İbn Həcər (Allah ona rəhmət etsin) onun haqqında demişdir: **“Yazı rəvayətində sağlamdır.”** Bu rəvayət də onun əzbərindən yox, yazı ilə rəvayətidir. Əgər başqa siqa (etibarlı) rəvayətləri ona zidd olmazsa, rəvayəti məqbuldur.

Həmçinin niqabın fərz olmasına dəlil bu hədisdir: Abdullah ibn Məsud (Allah ondan razı olsun) rəvayət edir ki, **Peyğəmbər (Ona Allahın salavat və salamı olsun) demişdir: “Qadın övrətdir. Çölə çıxarkən şeytan baxışları ona tərəf çevirər. Qadının Rəbbinə ən yaxın olduğu yer, evinin içidir.”** (İbn Xuzeymə, 3/93; İbn Hibbən, 12/412, 413; Təbərani, 9/295, 10/108; Dəraqutni, əl-İləl, 5/314; Məcməuz-Zəvaid, 2/35; Tirmizi – həsən, səhih qeydi ilə- 1173)

Qadın övrətdir, övrəti isə naməhrəmə göstərmək caiz deyildir!

Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) demişdir: **“Qadın dırnağına qədər övrətdir.”** (İbn AbdilBərr, Təmhid, 6/365; Əhməd, Əhkəmun Nisə, səh. 30; Abdul-Məlik ibn Həbib, Kitəbul Ğayə van-Nihəyə, səh. 216)

Həmçinin bu ifadəni Əbubəkr Abdurrahməni ibnul Həris ibnul Hişəm (İbn Əbi Şeybə, 3/467; Qurtubi, 7/83; İbn Rəcəb, Fəthul Bəri, 3/68; İbn Qudamə, əl-Muğni, 3/54; Şeyx Albani, Raddul-Mufhim, səh.31), həmçinin Əhməd ibn Hənbəl (Qurtubi, 7/83; İbn Muflih, əl-Furu, 1/476; İbn Teymiyyə, Hicəbul Məra, səh. 15; Məcmuul- Fətava, 5/110), həmçinin İmam Məlik söyləmişdir. (İbn Teymiyyə, Hicəbul Məra, səh. 15; Məcmuul- Fətava, 5/110)

Abdullah ibn Abbas (Allah ondan razı olsun) buyurur: **“Azad qadınlar cariyələr kimi geyinirdi. Allah (subhənəhu və təalə) möminlərin qadınlarına bu örtüklə qaşlarının üstünə kimi olan hissəni (üzü) örtmələrini əmr etdi.”** (Təbəri, 20/325)

Ömər ibnul Xattab (Allah ondan razı olsun) xəlifəliyi dönəmində cariyələrin üzlərini örtməsinə icazə verməyərək dedi: **“Örtük yalnız azad qadınların əziyyətə məruz qalmamalarına görədir.”** (İbn Əbi Şeybə, 2/42)

İbn Həllikən İsa ibn Ömərdən rəvayət edir ki, Əbu Amr ibnul Alə (Allah ona rəhmət etsin) demişdir: **“Əvvəlki qadınlar üzlərini örtüb (naməhrəmdən) gizlədərtilər, bu gün isə üzlərini (naməhrəmə) göstərmək üçün açırlar!”** (İbn Kəsir, əl-Bidəyə van Nihəyə. 10/179)

Abdullah İbn Ömər (Allah hər ikisindən razı olsun) rəvayət edir ki, Rəsulullah (Ona Allahın salavat və salamı olsun) buyurdu: **“Hər kim təkəbbürlüklə paltarını yerlə sürükləyərsə Allah Qiyamət günü ona nəzər salmaz.”** Ummu Sələmə (Allah ondan razı olsun) dedi: **“Qadınlar ətəklərini nə şəkildə edəcəklər.”** Peyğəmbər (Ona Allahın salavat və salamı olsun) buyurdu: **“Onlar ətəklərini bir qarış uzadırlar.”** Ummu Sələmə (Allah ondan razı olsun) dedi: **“Elə olduqda qadınların ayaqları açılır.”** Peyğəmbər (Ona Allahın salavat və salamı olsun) buyurdu: **“Bir qarışda uzadın, artıq**

yox!" (Səhihdir. Nəsai, 5336; Əhməd, 2/55; İshəq ibn Rahuyə, 4/177 – səhih isnadla rəvayət etmişlər. Albani, əs-Sahihə, 1864)

Qadının ayağının örtülməsi vacib bir övrətdirsə, üzün örtülməsi daha vacib olmalıdır. Yəni, şəriət daha az fitnəsi olan ayağın örtülməsini əmr edərkən, qadının gözəlliyinin cəm olduğu və daha çox fitnəyə səbəb olan üzün açılmasını necə caiz edə bilər?

Şeyx Useymin bu hədisi zikr etdikdən sonra buyurur: **"Bu hədis qadının ayaqlarını örtməsinin vacib olduğuna dəlildir. Bu səhabə qadınlara məlum olan bir şey idi. Şübhəsiz ki, qadının ayağı, üzündən və əllərindən daha az fitnəyə səbəbdir. Hökm baxımından daha aşağıda olan bir şeyə diqqət edilməsi, hökmcə ondan daha yuxarıda olan bir şeyə diqqət edilməsini vacib edir. Mümkün deyil ki, şəriətimiz daha az fitnəyə səbəb olan şeyin (ayaqların) örtülməsini əmr etsin, lakin ondan daha çox fitnəyə səbəb olan şeyi (üzü) açmağa icazə versin. Çünki bu durum, uca Allahın hikməti və şəriəti arasında ziddiyyət təşkil edər ki, bu da mümkünsüz olan bir şeydir."** (Şeyx Useymin, Risalətul Hicəb - kitabı)

Həmçinin bir çox hədisdə Rasulullah (Ona Allahın salavat və salamı olsun) evlənmək istəyən kişilərə, evlənmək istədiyi qadına baxmalarını əmr etmişdir. (Bax, Şeyx Albani, əs-Sahihə, 1/149-159)

Əgər qadınların üzü açıq olmuş olsaydı, Rasulullah (Ona Allahın salavat və salamı olsun) evlənmək istəyən kişilərə bu əmri etməzdi.

Şeyx Useymin bu hədisləri zikr edərək buyurur: **"Əgər bir kimsə: "hədisdə baxılacaq yer açıqlanmır, bu (üz deyil) yaxa və boyun da ola bilər." –deyərsə, ona belə cavab verilir: "Hər kəsə məlumdur ki, evlənmək istəyən kəsin, evlənəcəyi qadının gözəl olmasını istəməsindəki qayə üz gözəlliyidir. Üz xaricində olanlar isə üzə tabedir. Evlənmək istəyən kəs sadəcə üzə baxar. Çünki şübhəsiz ki, üz gözəllik istəyən bir kəsin onu axtardığı yerdir."**

İbn Həcər (Allah ona rəhmət etsin) Fəthul-Bəri əsərində əl-Fərranın (Allah ona rəhmət etsin) belə dediyini nəql edir: **"Cahiliyyə dönəmində qadınlar örtüklərini arxalarına salar və üzlərini açıq saxlayardılar. Daha sonra üzlərini örtmək ilə əmr olundular"**

Uca Allah buyurur: **"Mömin qadınlara da de ki, harama baxmayıb gözlərini aşağı diksinslər və cinsiyyət üzvlərini zinadan qorusunlar. Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini naməhrəmə göstərməsinlər; örtüklərini yaxalarının üstünə salsınlar; zinətlərini ərlərindən, yaxud atalarından, yaxud ərlərinin atalarından, yaxud öz oğullarından, yaxud ərlərinin oğullarından, yaxud qardaşlarından, yaxud qardaşlarının oğullarından, yaxud bacılarının oğullarından, yaxud öz müsəlman qadınlardan, yaxud sahib olduqları kölələrdən, yaxud ehtirasını itirən kişi xidmətçilərdən, yaxud qadınların çılpalığını hələ anlamayan uşaqlardan başqasına**

göstərməsinlər; gizlətdikləri zinət əşyaları bilinsin deyə ayaqlarını yerə vura-vura yeriməsinlər. Ey iman gətirənlər! Hamınız Allaha tövbə edin ki, bəlkə nicat tapasınız.” (Nur surəsi, 31)

Bu ayədə iki yerdə niqab əmri mövcuddur. Birinci: “Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini naməhrəmə göstərməsinlər”

Abdullah ibn Məsud (Allah ondan razı olsun) bu ibarə haqqında buyurur: **“Zinət iki növdür: görünən zinət və ancaq ərinin görə biləcəyi gizli zinət. Görünən zinət – ərəb qadınlarının adət olaraq paltarları üzərinə geydikləri örtük paltarlardır. Gizli zinət isə ərindən başqasına göstərməsi caiz olmayan – sürmə, üzük, bilərsiz kimi şeylərdir.”** (İbn Əbi Şeybə, 4/284; Təfsiru Abdurrazzaq, 4/495; İbn Əbid-Dunyə, əl-İyəl, 404; Tahəvi, Şərhu Məanil Asər. 4/332; İbn Kəsir, 2/283; Təbəri, 19/155; Təbəranı, 9/228; Qurtubi, 12/229; İbnul Arabi, 3/1356; İbnul Cəuzi, Zədul Məsir, 6/31; Əbu Məlik İbn Həbib, Kitəbul Ğayə van Nihəyə, səh. 215; İmam Şanqiti, Ədvaul Bəyən, 5/513)

Həmçinin Abdullah ibn Məsud (Allah ondan razı olsun) demişdir: **““Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini naməhrəmə göstərməsinlər”- ayəsindəki zinət geyimdir. Necə ki, “Məscidlərə gedərkən zinətlərinizi geyinin! (Əraf surəsi, 31) ayəsində zinət – sözü ilə geyim qəsd edilmişdir.”** (Təbəri, 19/156)

Ayədə olan ikinci niqab əmri isə: **“örtüklərini yaxalarının üstünə salsınlar”** ibarəsidir. Ayədə keçən əl-Xumur kəlməsi, əl-Ximər kəlməsinin cəmidir. İbn Teymiyyə (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: **“əl-Xumur” başı, üzü və boynu örtən örtüklərdir. Cələbib (cilbəblər) isə baş üzərindən salınan geyimdir. Onu geyənin bədənində gözlərindən başqa heç bir yeri görünməz. (Məcməul Fətava, 22/147)**

İbn Həcər (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: **“əl-Ximər” qadının üzünü örtdüyü bir örtükdür. (Fəthul Bəri, 10/48)**

İmam Təbəri Əhzab surəsi 59-cu ayəni bu cür şərh etmişdir: **“Ey Peyğəmbər, zövcələrinə, qızlarına və möminlərin zövcələrinə de: “Ehtiyaclarından dolayı çölə çıxdıqları zaman geyimlərini cariyələrin qiyafəsinə bənzətməsinlər. Saçlarını və üzlərini açmasınlar! ... ””(Təbəri, Təfsir, 20/324)**

İbnul Cəuzi (Allah ona rəhmət etsin) bu ayənin təfsirində Quteybədən bu rəvayəti gətirir: **“Başlarını və üzlərini örtmələrini əmr et ki, azad qadın olduqları sezilsin.”** (İbnul Cəuzi, Zədul Məsir, 6/422)

İbn Kəsir bu ayənin şərhində buyurur: **“(Ayə) Cilbəbin - əl və üzü örtməli olduğunu ifadə edir!”** (İbn Kəsir, Təfsir, 2/283)

İbn Abidin (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: **“Cilbəb – bir hissəsi ilə üz və başı, digər hissəsi ilə bədən üzərinə salınmaqla bütün bədəni örtən örtükdür.”** (İbn Abidin, 5/320)

Həmçinin cümhur hənəfi alimləri qadının kişilər arasında üzünün örtülməsini labüd bilmişlər. (Əbi Bəkr əl-Cəssas, Əhkəmul Quran: 5/245; Raddul Muxtar, 3/261; Tərhut Təsrif, 5/46; Məcməul Ənhur fi Şərhi Multaqal Əbhur, 1/122; əl-Muğni, 1/601; İbn Nuceym, əl-Bəhrur Raiq Şərhu Kənzid Dəqaiq: 1/470; əl-Həskəfi, əd-Durrul Muntəqa, 1/121; əd-Durrul Muxtar, 58; Həşiyətut Tahtavi alə Məraqil Fəlah, 241; Ələuddin İbn Abidin, əl-Hədiyyətul Ələiyyə, 72; Bəzlul Məchud fi Həlli Əbi Davud, 16/431)

Həmçinin cümhur Şəfi alimləri qadının kişilər arasında üzünün örtülməsini labüd bilmişlər. (Həvaşi Tuhfətil Muhtəc, 3/115; əl-Heytəmi, Tuhfətul Muhtəc; Fətəvar Rəmli, 3/169; Muhəmməd əş Şəvkani, Neylul Əvtar, 6/130; əl-Hisni, Kifəyətul Əxyər fi Həlli Ğayətil İxtisar, 144; əl-Məuzəi, Təysirul Bəyən li Əhkəmil Quran:, 2/1001; İmam Nəvəvi, Fətəvəl İmam ən-Nəvəvi, 131)

İbn Qudamə (Allah ona rəhmət etsin) buyurur: **“Cilbəb – üz örtüyüdür!”** (İbn Qudamə, əl-Muğni, 1/602)

Şeyxul İsləm İbn Teymiyyə (Allah ona rəhmət etsin) əl və üzün övrət olduğunu söyləmişdir. (Məcməul Fətava, 4/409)

İmam Qurtubi (Allah ona rəhmət etsin) ayəni təfsir edərək buyurur: **“Şübhəsiz ki, cilbəb – (üz də daxil olmaqla) bütün bədəni örtən və vücudu göstərməyən bir örtükdür.”** (Cəmiulil Əhkəmil Quran, 14/244)

Şeyx Useymin (Allah ona rəhmət etsin) buyurur:

“Qadının üzünün naməhrəm yanında örtməsi vacibdir. Onun onların qarşısında üzün açıq qoyması halal deyildir. Necə ki, nöqsansız və Uca Allahın kitabı, Onun elçisinin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) sünnəsi və hələ mömin bir tərəfə qalsın, ağıllı insandan yan keçməyən düzgün baxış buna dəlalət edir.” (Məcmuul Fətava, 12/297-298, sual: 208)

Şeyx Useymin (Allah ona rəhmət etsin) həmçinin buyurur:

- Qadının naməhrəm kişilərin yanında üzünü örtməsi fərzdır. Bunun fərz olduğunu Allahın kitabı, Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) sünnəsi, hər kəsin etimad etdiyi dəlillər və bir çox qiyaslar isbat edir. Qurandan ilk dəlil Nur surəsi, 31-ci ayədir ki, burada bir neçə yöndən niqabın fərzliyinə dair dəlil vardır:

1- Allahu təalə qadınlara ismətlərini qorumaqlarını əmr etmişdir. İsməti qorumaq isə ona vəsilə olacaq hicabı əmr etməkdir. Çünki üzü açmaq, ismətin itməsinə səbəb ola bilər. Heç bir ağıl sahibi, üzü örtməyin ismətin qorunma yollarından biri olduğu xüsusunda şübhə etməz. Çünki üzü açmaq qadının üzünə baxmağa, qadının gözəlliyini düşünməyə və həmin baxışla ondan zövq almağa səbəb olur. Qıssası, bu hal, öncə qadınla münasibətə, sonra isə zinaya aparır.

2- Həmçinin uca Allah bu ayədə buyurur: “Örtüklərini yaxalarının üstünə salsınlar” Qadının örtüyü ilə yaxasını örtmək əmri, üzü örtməyi də vacib edir. Bu hökm qiyasla çıxarılır. Çünki boynu və yaxanı örtmək fərzdirsə, üzü örtməyi fərz olması bundan daha öncədir. Çünki, üz – gözəlliyin və fitnənin mərkəzidir.

3- Allahu təalə mütləq olaraq zinəti göstərməyi qadağan etmiş, görünən tərəfi isə bundan ayırmışdır. Görünən tərəf isə hicabın çöl tərəfi kimi, görünməməsi qeyri-mümkün olan bir şeydir. Məhz bu səbəbdən dolayıdır ki, Uca Allah “görünənlər istisna olmaqla” buyurdu, “göstərdikləri istisna olmaqla” buyurmadı.

Daha sonra Uca Allah istisna etdiyi kəslərdən qeyrilərinə zinəti göstərməyi ikinci dəfə qadağan edir. Bu da ikinci zinətin birinci zinət olmadığına dəlalət edir. Birinci zinət hər kəsə görünən zahiri zinətdir və onu gizlətmək qeyri-mümkündür. İkinci zinət isə gizli zinətdir ki, üz də məhz bu zinətə daxildir. Əgər bu zinət hər bir kəsə caiz olsaydı, birinci zinətin xüsusiləşərək, ikinci zinətdən ayrılmasında bir məqsəd və fayda olmazdı.

4- Allahu təalə gizli zinəti naməhrəmlərdən gizlətməyi əmr etmiş, ehtirasını itirən xidmətçiləri və həddi-bülüğa çatmayan, qadının çılpalılıq halını anlamayan uşaqları isə istisna etmişdir. Bu da iki şeyə dəlalət edir:

1- Zinəti bu iki qismdən qeyrilərinə göstərmək halal deyil!

2- Bu hökmün səbəbi və əsası – qadının fitnəyə düşməməsindən, qəlbin qadına bağlanmaması və ona aşıq olmamasından dolayıdır. Qadının üzünün – gözəlliyin və fitnənin toplandığı bir yer olduğu şübhəsizdir. Məhz bu səbəbdən qadının çılpalılıq halını anlayan kişilərin qadına bağlanması və ona aşıq olmaması üçün üzü örtmək fərzdır.

5- Uca Allah buyurur: “...gizlətdikləri zinət əşyaları bilinsin deyə ayaqlarını yerə vura-vura yeriməsinlər.”

Yəni, qadın bəzək əşyası olaraq ayağa taxdığı və gizlətdiyi zinəti bildirmək üçün ayağını yerə vurmasın. Qadına, naməhrəm kişini fitnəyə təşviq etməsindən ehtiyat

edildiği üçün ayaqlarını yerə vuraraq, ayağına taxdığı bəzəyin səsinə eşitdirməsi qadağan edilmişdirsə, necə ola bilər ki, üzünün açılmasına icazə verilmişdir?

Kişinin bir qadının ayağındakı bəzəyi görmədən, sadəcə səsinə eşitməklə qadının gözəlliyini xəyal etməsi daha çox fitnədir, yoxsa qadının üzünə baxaraq gənc yoxsa qoca olduğunu bilməsi, gözəl yoxsa çirkin olduğunu görməsi, parlaq və cazibədar üzünə, cəlb edici simasına baxmasını daha çox fitnədir?

Şübhəsiz ki, şəhvət duyğusu olan hər kəs bu iki fitnədən hansının daha şiddətli olduğunu və hansının gizlədilməyə daha layiq olduğunu çox gözəl bilir. (Şeyx Useymin, Risalətul Hicəb- kitabı)

2- Şeyx Albaninin “Cilbəbul-Məra” –kitabındakı ictihadi fikirlərinə qısa nəzər

1- Şeyx Albani (Allah ona rəhmət etsin) Əhzab surəsi 59-cu ayənin üzü örtməyin vacib etmədiyini, cilbəbin sadəcə bədəni və başı örtən bir örtük olduğunu söyləmişdir. (Cilbəbul Məra kitabı, səh. 82-dən 89-adək)

Buna cavab olaraq deyirik:

- Əgər həqiqətən bu cür olsaydı, o zaman uca Allah cilbəbi üzərilərinə salsınlar deyil, cilbəb geyinsinlər deyərdi. Həmçinin ayənin ardında uca Allah buyurur: **“Bu onların tanınması və onlara əziyyət verilməməsi üçün daha münasibdir. (Əhzab, 59)”**

Yəni, Uca Allah bu əmrin qayəsini açıqlayaraq, qadınların tanınmamasını bildirmişdir. Şübhəsiz ki, insanı tanıdan üzv onun üzüdür. Hər kəs üzü ilə tanınır.

2- Şeyx Albani **“Peyğəmbərin zövcələrindən bir şey istədikdə, pərdə arxasından istəyin.” (Əzhab, 53)** əmrinin bütün ümmət qadınlara aid olduğunu söyləmişdir. (Cilbəbul Məra kitabı, səh. 75)

Məlumdur ki, bu ayə Rəsulullahın (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrindən biri olan Zeynəb binti Cəhş (Allah ondan razı olsun) haqqında nazil olmuşdur. Və bütün alimlər ittifaq etmişdir ki, Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrinin üzlərinin örtmələri vacibdir. Bunu Albani də söyləmişdir. (Cilbəbul Məra kitabı, səh. 106)

Və Şeyx Albani bu ayəni bütün ümmət qadınlara aid olduğunu təsdiq edirsə, həmçinin möminlərin analarının üzlərini örtdüklərini təsdiq edirsə, demək ki, bu ayəyə əsasən üzü örtmək də bütün ümmət qadınlara aid olur!

3- Şeyx Albani Ummu Sələmədən (Allah ondan razı olsun) bu hədisi gətirir: **Ummu Sələmə dedi: “Əbu Sələmədən iddə müddətim bitdikdə Allah Rəsulu (Ona Allahın salavat və salamı olsun) gəlib, mənimlə pərdə arxasından danışdı!” (Səhihdir, İbn Səad, 8/90)**

Sonra isə buyurur: **“Bu rəvayətdən aydın olur ki, örtünmə əmri paltar ilə örtünmək yox, ancaq pərdə və ya divar arxasına keçməklədir. Bu Allahu təalənin “... bir şey istədikdə, pərdə arxasından istəyin.” (Əzhab, 53) ayəsinə müvafiqdir. (Cilbəbul Məra kitabı, səh. 87)**

Buna cavab olaraq deyirik:

I - Burada şeyx Albani bu ayənin bütün qadınlara aid olan bir hicab əmri olduğunu qəbul edir. Çünki Ummu Sələmə pərdə arxasından danışarkən hələ Peyğəmbərlə (Ona Allahın salavatı və salamı olsun) ailə qurmamışdır.

II - Bayaq qeyd etdiyimiz kimi, Alimlərin icmasına görə bu ayə Zeynəb binti Cəhş haqqında nazil olmuşdur. Həmçinin, Şeyx Albani bu ayənin bütün ümmət qadınlarına aid olduğunu qəbul edir. Həmçinin onu da qəbul edir ki, alimlərin ittifaqı ilə möminlərin analarının üzlərini örtməsi vacibdir. Məhz bu səbəbdən, şeyx Albaninin bütün qadınların üzlərinin örtülməsinin vacib olduğunu qəbul etməsi lazım idi.

III - Bir kəs söyləsə ki, **“Bu ayə bütün ümmət qadınların aiddir, lakin onların üzlərinin örtülməsini vacib etmir. Sadəcə kişilər onlardan bir şey istədikdə qadınların pərdə arxasına keçməkləri lazımdır.”**

Həmin kəsə deyirik:

- Bu şəiətin qəbul etmədiyi böyük bir ziddiyyətdir. Əgər kişilərin qadınlardan bir şey istədikdə, qadınlara pərdə arxasına keçməkləri əmr edilirsə, necə olur ki, qadınlara kişilər qabağına üzü açıq şəkildə çıxmalarına izn verilir?! Əgər onların üzlərinin açıq olmasına icazə verilibsə, necə olur ki, qadınlara pərdə arxasında gizlənmək əmr edilib?!

4- Şeyx Albani bu hədisi gətirir: **“Aişə anamız (Allah ondan razı olsun) buyurur: “İlk mühacir qadınlara Allah rəhmət etsin. “Ey Peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına və möminlərin qadınlarına de... Əhzab surəsi, 59” – ayəsi nazil olduqda, paltarlarından bir parça kəsib üzlərini örttdülər.” (Buxari, 4759; Əbi Davud, 4102; Təbəri, 18/94; Beyhəqi, 7/88; Həkim, 2/431, 4/216; Fəthul Bəri, 8/490)**

Yuxarıda qeyd etdik ki, İbn Həcər bu hədisin şərhində demişdir: **“فاختمرن” – üzlərini örttdülər deməkdir. (Fəthul-Bəri, 8/489)**

Şeyx Albani isə burada İbn Həcərin xəta etdiyini, “üzlərini örtülər” deyil, “sinələri örtülər” deməli olduğunu söyləmişdir. (ər-Raddul Mufhəm, səh. 20)

Fəqət, Şeyx Albani İbn Həcərin, başqa bir yerdə bu sözünü gözündən qaçırmışdır:
“Qadının ximəri onun üzünü örtən bir örtükdür!” (Fəthul Bəri, 10/51)

Şübhəsiz ki, bu ibn Həcərin xətası deyil, çünki ibn Həcər bunu bir deyil, bir neçə yerdə vurğulamışdır.

5- Şeyx Albani özü də “əl-Ximər” – in üz örtüyü olduğunu qəbul etmişdir. Necə ki, o kitabında İbn Həcərin şairdən gətirdiyi bu şeiri qeyd edir:

**Bəzəkli ximər (örtük) altındakı gözələ söylə,
Təqva sahibinin zahidliyini pozdun,
Ximərin (örtüyün) altındakı yanağının nuru,
Əcəba, üzünün gözəlliyinə saçmazmı?**

Şeyx Albani bu şeiri qeyd etdikdən sonra deyir: **“Bu bir adət olduğunu göstərsə də, hər bir zaman üzün örtülməsini vacib etmir!” (Cilbəbul Məra kitabı, səh. 73)**

Göründüyü kimi şeyx Albani burada “əl-Ximərin” üz örtüyü olduğunu təsdiq edir. Elə isə, şeyximiz Albani görəsən hansı səbəbdən Niqabı fərz görməmişdir?!

6- Şeyx Albani Abdurrahmən əs-Səadinin “əl-Ximər” kəliməsinin sadəcə başı örtən bir örtük olduğu görüşündə olduğunu söyləmişdir.

Cavab olaraq deyirik:

- Şeyximiz Albani Abdurrahmən əs-Səadinin “Nur surəsi, 60-cı ayədə “Ərə getməkdən ümidini üzmüş yaşlı qadınlara ayıb yerlərini göstərmədən hicablarını soyunmasında günah yoxdur.” – təfsirindəki bu sözlərini gözdən qaçırmışdır:

- Bu ayə evlənmə ümidi qalmamış ixtiyar qadınların üzlərini açmalarında bir problem olmadığını ifadə edir! (Təfsiru Səadi, 5/445)

Bu göstərir ki, şeyx əs- Səadi ximərin üz örtüyü olduğunu söyləyir.

7- Şeyx Albani Məlik məzhəbində üzünü açmağın caiz olduğunu söyləmişdir. Fəqət, bu sözünə dair heç bir dəlil zikr etməmişdir. (Cilbəbul Məra, səh.89; ər-Raddul Mufhəm, səh. 34-35)

Hərçənd ki, Şeyxul İsləm ibn Teymiyyə Məlik məzhəbində üzünü açmağın caiz olmadığını söyləyərək , imam Məlikin belə dediyini qeyd etmişdir: **“Qadının dırnağına kimi hər bir yeri övrətdir.” (Məcmuul Fətəva, 22/110)**

Həmçinin İbn Teymiyyənin bu dəlilini İmam Məlikin “Muvatta” əsərində gətirdiyi rəvayətlər də təsdiq edir. (Bax, Muvatta, səh. 224)

Ən əsas qeyd ediləsi məqam odur ki, Şeyx Albani (Allah ona rəhmət etsin) çıxışlarının birində suala cavab əsnasında öz zövcə və qızlarının da niqablı olduqlarını vurğulamışdır. (Silsilətul Hudə və Nür)

3- Niqabın sünnə olması haqda gətirilən dəlillər və onlara tutarlı cavab

Gətirilən birinci dəlil:

Niqabı fərz görməyənlər Uca Allahın hicab ayəsi haqqında iki görüş söyləmişdir. Birinci görüş bu əmrin ancaq evdə pərdə arxasına keçmək olub, üzün örtülməsini vacib etmədiyi görüşü, ikinci görüş isə bu ayənin peyğəmbərin zövcələrinə xas olduğu görüşüdür. Bunlara cavab olaraq deyirik:

- Əgər bu ayədə ancaq evdə pərdə arxasına keçmək əmr edilirsə və Əhzab-59-cu ayə də üzü örtməyi vacib etmirsə, o zaman peyğəmbərin zövcələrinin üzünü örtməsini hansı dəlil vacib etmişdir? Niqabı sünnə sayan alimlərə görə peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrinin üzlərini örtmələrini vacib edən ayə yalnız Əhzab surəsi, 53-cü ayədir. *(Peyğəmbərin zövcələrindən bir şey istədikdə, pərdə arxasından istəyin. Bu həm sizin qəlbinizə, həm də onların qəlbinə daha çox saflıq gətirər.)*

Həmçinin bu alimlərə görə bu ayə də evə xasdır. Belə olduğu təqdirdə, peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamı olsun) zövcələrinin çöldə üzlərini örtməsini vacib edən bir dəlil qalmır. Bunu isə heç bir alim söyləməmişdir.

Ev içində pərdə arxasına keçmək bütün vücudu örtüyü kimi, çöldə də əl və üz daxil olmaqla bütün vücudu örtmək lazımdır.

Bu ayənin Peyğəmbərin (sallallahu aleyhi və səlləm) zövcələrinə xas olduğu görüşünə gəldikdə isə buna bir neçə yöndən cavab vermək olar:

1- Təfsir qaydası: Səbəbin xüsusiyyətinə yox, ləfzin ümumiliyinə etimad edilir.

2- Ayənin əvvəlində Uca Allah: **“Ey iman gətirənlər! Sizə yeməyə izin verilməyib (süfrəyə dəvət olunmadıqca) Peyğəmbərin evlərinə girməyin (Əhzab surəsi, 53)”** – buyurur. Bu o demək deyil ki, Peyğəmbərdən (sallallahu aleyhi və səlləm) qeyrisinin evinə iznsiz daxil olmaq caizdir. Xeyr! Habelə, bu ayə də təkcə peyğəmbərin zövcələrinə xas deyildir.

3- Digər baxımdan, möminlərin anaları (Allah onlardan razı olsun) ümmət qadınlarının ən şərəfliləri, ən təmiz qəlbliləri idi. Həmçinin, onların nigahları ümmətə haram

olmuşdur. Fəqət buna baxmayaraq, onlara bu ayə ilə əmr nazil olmuşdur. Demək, digər müsəlman qadınlar bu cür əmrə onlardan daha layiqdirlər.

4- Allahu təalə bu örtünmə əmrinin qayəsini açıqlayaraq deyir: **“Bu həm sizin qəlbinizə, həm də onların qəlbinə daha çox saflıq gətirər. (Əhzab, 53)”** Əgər biz desək ki, bu əmr ancaq möminlərin analarına xasdır, o zaman belə çıxır ki, digər müsəlman qadınların qəlbləri peyğəmbərin (sallallahu aleyhi və səlləm) zövcələrinin qəlblərindən təmizdir. Bunu isə heç bir müsəlman söyləməz.

5- Ayənin ardında Uca Allah buyurur: **“Onlara (Peyğəmbərin zövcələrinə) ataları, oğulları, qardaşları, qardaşlarının oğulları, bacılarının oğulları, öz (müsəlman) qadınları, sahib olduqları kölə və cariylər barədə (onlara görünmək, onlarla söhbət etmək xüsusunda) heç bir günah yoxdur. (Əhzab surəsi, 55)”**

İbn Kəsir (Allah ona rəhmət etsin) bu ayənin təfsirində buyurur: **“Allahu təalə qadınlara naməhrəmlərə qarşı örtünmələri əmr etdikdə, bu sayılan qohumlara qarşı pərdə arxasına keçməyin lazım olmadığını ifadə edir. Bu hökm bütün qadınlar haqqındadır.”**

Bəs necə ola bilər ki, öncəki ayə ancaq peyğəmbərin (Ona Allahın salavat və salamu olsun) zövcələrinə xas olsun?! Uca Allah Əhzab surəsi 53-cü ayədə sadaladığı qohumları Nur surəsi 13-ci ayədə də qeyd etmişdir.

Necə ki, Nur surəsi 31-ci ayədə də Uca Allah bütün müsəlman qadınlara Əhzab-surəsi 55-də olduğu kimi örtünmələrinin istisna etdikləri kəsləri sadalamışdır. Demək Nur surəsindəki ayə bütün ümmət qadınlarına aid olduğu kimi, Əhzab surəsindəki ayədə bütün ümmət qadınlarına şamildir.

Gətirilən ikinci dəlil:

Həmçinin niqabı fərz görməyənlər İbn Abbasdan (Allah ondan razı olsun) gələn təfsiri dəlil gətirirlər. Buna da bir neçə yöndən cavab vermək mümkündür:

1- Abdullah ibn Məsud (Allah ondan razı olsun) ayədəki “görünənlər” ibarəsinin geyim olduğunu söyləmişdir ki, bu da səhihdir. Bunu Təbəri – İbnul Musənnədən, o Muhəmməd ibn Cəfərdən, o Şubədən, o Əbu İshəqdən, o Əbu Əxvasdan, o da İbn Məsuddan rəvayət etmişdir. Şeyx Albani bu isnadın səhih olduğunu söyləmişdir. (əl-Hicəb, səh. 41)

Ayəni bu cür təfsir etmək Həsənul-Bəsri, Muhəmməd ibn Sirin, Əbul Cəuza, İbrahim ən-Nəxai və başqalarından da rəvayət edilmişdir. (Bax, İbn Kəsir, Təfsirul Quranil Azim, 3/378)

2- İbn Abbasdan gələn bu rəvayətdə zəiflik vardır. Zəncirdə olan Muslim ibnul Qeysan zəifdir. İmam Əhməd onun haqqında söyləyir: **“Hədisi yazılmaz!”** İbn Məin deyir: **“Etibarlı deyildir.”** İbn Həcər, Əbu Zura, Tirmizi, İbnul Mədinə, Buxari, Əbi Davud, Daraqutni və başqaları onun zəif ravi olduğunu söyləmişdir. (Bax, Təhzibul Kəməl, 7/633; Mizənul İtidəl, 4/106)

Muhəmməd ibnul Humeyd ər-Razi – İmam Təbərinin şeyxi olub, zəifdir. Nəhşəl- zəif ravidir. Dəhhəq ibnul Muzəhim, İbn Əbi Talha və İbn Cüreyc isə İbn Abbasdan (Allah ondan razı olsun) eşitməyiblər.

İbn Abbasın (Allah ondan razı olsun) İbn Əbi Hətimin Təfsirindəki (8/2574) rəvayətinə gəldikdə isə, o rəvayəti Aməşin Səiddən rəvayət etdiyi göstərilir. Aməş isə Səiddən yalnız dörd hədis rəvayət etmişdir ki, onlar arasında da bu rəvayət olmamışdır. Bunu Cərh və Tədil imamı İbnul Mədinə (Allah ona rəhmət etsin) söyləmişdir: **“Aməş Səiddən yalnız dörd hədis eşitmişdir.”** (əl-Aləi və Cəmiut-Təhsil, səh. 189) Və bu dörd hədis zikr edir. Təfsir isə bu hədislər içində yoxdur.

İbn Abbasın (Allah ondan razı olsun) İmam Beyhəqidə gələn rəvayətində isə iki zəif ravi vardır:

1- Əhməd ibn Abdul-Cəbbər. Onun haqqında imam Zəhəbi deyir: **“Onu bir neçə kəs zəif saymışdır.”** (Mizan, 1/112; Təğribut-Təhzib, 1/19)

2- Abdullah əl-Məkki. Onun haqqında ibn Məin, Əbu Hətim, İbnul Mədinə və Nəsai **“Zəifdir”** demişlər. (Mizənul İtidəl, 2/503) Həfiz ibn Həcər deyir: **“Zəifdir”** (ət-Təqrib, 1/450)

3- Abdullah ibn Abbasdan (Allah ondan razı olsun) üzü açmağın qadağan olmasına dair səhih rəvayət gəlmişdir. Ziyad ibur-Rabi Salih ibnud-Dəhhəndən, o da Cəbir ibnul Yeziddən rəvayət edir ki, İbn Abbas: **“Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini naməhrəmə göstərməsinlər”** (Nur, 31) – ayəsi haqqında dedi: **“əl və üz (göstərməsinlər) deməkdir.”** (İsnadı səhihdir. İbn Əbi Şeybə, Musənnəf, 4/283; İbn Əbi Hətim, Təfsir, 8/2574)

4- İbn Abbasdan (Allah ondan razı olsun) gələn rəvayət qadının üz və əllərinin naməhrəmə deyil, məhrəmlərə qarşı açmasını ifadə edir. Əli Abdullahdan, o Muaviyədən, o da Əli ibn Əbi Talhədən rəvayət edir ki, İbn Abbas dedi: **“Ayədəki görünən zinətlər – üz, sürmə, əldəki xına və üzükdür. Bunları evində gələnlərə göstərir.”** (İbn Cərir ət-Təbəri. 17/259)

Həmçinin Muaviyə ibn Əbi Salih Əli İbn Əbi Talhadan rəvayət edir ki, İbn Abbas (Allah ondan razı olsun) **“Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini naməhrəmə göstərməsinlər”** (Nur, 31) – ayəsi haqqında dedi:

“Qadın sinəsini, qolunu, boğazını və saçlarını ərindən başqasına göstərə bilməz.” (İbn Əbi Hətim, 8/2576; İbn AbdilBərr, ət-Təmhid, 16/320; Beyhəqi, 7/94; Təbəri, 9/307) Bu İbn Əbi Hətimin ləfzidir. Beyhəqinin ləfzində isə deyilir: **“Bu insanlara göstərə biləcəyi zinətlər – sırğa, böyunbağı və bilərzikdir. Sinəni, beli, boynu və saçlarını isə ancaq ərinə göstərə bilər.”**

Bəs ibn Abbasın haqqında bəhs etdiyi bu insanlar kimdir? Şübhəsiz ki, onlar naməhrəm ola bilməz. Çünki, yad kişilərin qadınların yanına girməsi qadağan edilmişdir. Necə ki, Rəsulullah (Ona Allahın salavat və salamı olsun) buyurur: **“Qadınların yanına girməkdən həzər edin!”** (Səhihdir. Buxari, 4934; Muslim, 2172; İbn Əbi Şeybə, 4/48; Tirmizi, 1171; Darimi, 2645; Əhməd, 4/149; İbn Hibbən, 12/401; Nəsai, İşrətun Nisə, 338; Beyhəqi, 7/90, Şuəbul İmən, 5437; Təbərani, 17/277) Həmçinin uca Allah **“...bir şey istədikdə, pərdə arxasından istəyin.”** (Əhzab surəsi, 53) buyurmuşdur. Belə olduğu təqdirdə İbn Abbasın qəsd etdiyi kəslər qadının ərindən başqa olan digər məhrəmləridir.

Gətirilən üçüncü dəlil:

Səhl ibnūs Səadin (Allah ondan razı olsun) rəvayət etdiyi Peyğəmbərin (Ona Allahın salavat salamı olsun) evlənmək istəyən qadına baxması hədisidir.

Cavab olaraq deyirik ki, bu hadisə hicab əmrindən öncə baş vermiş ehtimalındadır. Həmçinin, burada qadının üzünün açıq olduğuna dair bir dəlil yoxdur.

Gətirilən dördüncü dəlil:

Subeyya bintul Hərisin rəvayətidir. Burada da qadının üzünün açıq olduğu zikr edilmir, əksinə gözlərinin sürməli, əllərinin isə xınalı olduğu zikr edilir.

Gətirilən beşinci dəlil:

Cabir ibn Abdullahın (Allah ondan razı olsun) **“qarabəniz qadın”** ifadəsi ilə olan rəvayətidir.

Cavab olaraq deyirik ki, İbn Əbi Şeybənin rəvayətində qadının cariyə olduğu üzə çıxır. Cariyələr də üzlərini örtməzlər. Həmçinin bu qadının evlənməkdən ümidini üzmüş yaşlı bir qadın olduğu da ehtimal edilə bilər.

Gətirilən altıncı dəlil:

Bəziləri kişilərə qadınlara baxmağın qadağan edilməsini dəlil gətirərək, qadınların üzlərini örtülməsinin vacib olmadığını söyləyirlər.

Niqab - Fərz yoxsa Sünnə?

Cavab olaraq deyirik ki, burada niqabın fərz olmadığına dair bir dəlil yoxdur. Çünki, kişilərin qadınlara baxmağın qadağan edilməsi üzə açıq gözə cəriyələrə baxmağın, yaxud zimmilərin qadınlara, yaxud örtünməyi tərk edən qadınlara baxmaqlarını əhatə edir. Həmçinin bu qadağan tək cə üzə deyil, bütün vücuda baxmağa aiddir.

Gətirilən yeddinci dəlil:

Əsma bint Əbi Bəkrin rəvayətidir.

Cavab: Bu rəvayət zəifdir. Hədis alimləri söyləmişdir ki, rəvayətdən olan Xəlid ibn Əd Dureyk Əişə anamızdan eşitməmişdir. Zəncirdə olan digər rəvayət Əbi Əbdurrahman Səid ibn Əl Bəşirədir ki, o da zəifdir. (bax, Ət-Təğrib, 1/292; Mizənu'l-İtidal, 2/128) Beyhəqi, isnadının zəif olduğunu söyləmişdir. Əksinə Əsma bint Əbi Bəkrin ihramda ikən belə üzünün örtüklü olması yuxarıdakı hədisə keçmişdir!

Hazırladı: əz-Zubeyr